

BITTÓ ISTVÁN

(Sárosfa, 1822. május 3.–
Budapest, 1903. március 8.)

A képviselőház elnöke:
1872. szeptember 10. –1874. március 23.

1848–1849 országgyűlési képviselő
1861 országgyűlési képviselő
1865–1884 országgyűlési képviselő
1869. 05. 01.–1870. 08. 04. képviselőházi másodalelnök
1870. 08. 04.–1871. 06. 10. képviselőházi első alelnök
1871. 06. 05.–1872. 09. 04. igazságügy-miniszter
1872. 09. 10.–1874. 03. 23. a képviselőház elnöke
1874. 03. 21.–1875. 03. 02. miniszterelnök
1899. 08. 07.–1903. 03. 08. főrendiházi tag

1822. május 3-án született a Pozsony vármegyei Sárosfán. A római katolikus család előneve ehhez kapcsolódva: sárosfai és nádasdi. Apja, Bittó Benő a reformkorban hosszabb ideig Pozsony megye alispánja volt. Anyja lidertedi Nagy Mária. Tizennégy gyermekből hat még kicsi korban meghalt. A felnőtt korúak közül négy fiú vállalt közeleti szereplést: a legidősebb testvér Kálmán, aki Pozsony vármegye főjegyzője, 1867–1872-ig alispánja, majd országgyűlési képviselője, a másodszülött István, Lajos, a harmadik, aki 1861-től Moson megye főszolgabírája, majd 1867-től alügyésze lett, s az 1830-ban született Béni, aki 1867-től a megye főszolgabírója, majd öt ciklusban megválasztott képviselő volt.

Felesége Dulovits Andor özvegye, Bittó Irma, az Arad vármegyei Bittó családból származott. Gyermeük nem született. Unokaöccse Bittó Dénes, országgyűlési képviselő, később pozsonyi főispán (1906–1910).

A pesti piaristákhoz járt iskolába, majd jogi tanulmányainak befejezése után, 1842 júniusában ügyvéd lett. Előbb Moson vármegyében szolgált, 1843. szeptember 4-től tiszteletbeli, 1845. augusztus 26-tól valóságos aljegyző. 1847-ben alszolgabíró a Pozsony megyei dunaszerdahelyi járásban, s ugyanakkor Moson vármegye táblabírája is.

1848–1849-ben Dunaszerdahely képviselőjeként részt vett az első népképviselői országgyűlés munkájában. A népiskolai törvény vitájában Eötvös Józsefet, illetve Pázmány Dénes felekezeti iskolák létesítésére és működésére vonatkozó javaslatát támogatta. Augusztus 22-én a katonaszerződés ügyében a kormány mellett szavazott, szeptember elején pedig Beöthy Ödön teljhatalmú délvidéki kormánybiztos kinevezését fogadta el. 1848 végétől a világhíres bukásig a Békepárt híve. A kormányt Debrecenbe, Szegedre és Aradra is követte.

A szabadságharc bukása után, 1849-ben Szemere Bertalannal előbb Várnába, majd Isztambulba menekült. Innen Franciaországba emigrált, ahová 1849. október 25-én érkezett. 1851 januárjában, Párizsban a gróf Teleki László vezette emigránsegyesület titkára lett, rövid időt Angliában is töltött. Még 1851-ben amnesztiát kapott és hazatért Somogy megyébe, ahol 1855-ig lakhelye elhagyásának tilalma alatt, majd 1861-ig kötöttség nélkül, de visszavonultan gazdálkodott.

1861-ben tért vissza a közéletbe. 1861 áprilisától augusztusáig Deák híveként Szigetvár képviselője a törvényhozásban. Egy-egy ciklus időtartamára – Deák-párti programmal – 1865-től ugyancsak Szigetvár, 1869-től Abrudbánya, 1872-től ismét Dunaszerdahely, majd három cikluson át, 1875-től 1884-ig, Zurány újraválasztott képviselője.

Deák szorosabb baráti köréhez tartozva 1861-ben a Felirati Párt, illetve 1865-től 1875. március 1-jéig a Deák-párt tagja. Ekkor a Szabadelvű Párthoz csatlakozott, de hamarosan az ellenzék híve lett. 1878-tól 1880-ig az Egyesült Ellenzék, majd 1881-től 1884-ig a Mérsékelt Ellenzék képviselője az országgyűlésen.

A képviselőházban különböző tisztségeket töltött be: 1869. május 1-je és 1870. augusztus 4-e között képviselőházi másodalelnök, 1870. augusztus 4-től 1871. június 10-ig képviselőházi első alelnök. 1871. június 5-től 1872. szeptember 4-ig előbb az Andrássy-, később a Lónyay-kormányban igazságügy-miniszter. E minőségében ő szervezte meg a királyi bíróságokat. Elismerésül a király 1872-ben a valóságos belső titkos tanácsosi címet adományozta részére.

1872. szeptember 10-től 1874. március 23-ig pedig – Deák Ferenc javaslatára – a képviselőház elnöki feladatait teljesítette. Nehéz időszakban állt a Ház élén: a Deák-párt és a Balközép bomlása idején pénzügyi válságok és korrupciós botrányok között igyekezett a képviselőház egyensúlyát és tekintélyét megőrizni. Elnökségét jelentős törvények (pl. a Ludovika Akadémia és a kolozsvári egyetem felállításáról, a fővárosi törvényhatóság megalakításáról, államkölcsönök felvételéről, a határőrvidék visszacsatolásáról és rendezéséről) megalkotása kísérte.

1866-tól a képviselőház számos bizottságának volt tagja. Hosszabb ideig a közösügyi bizottságban és a választfelirati bizottságban vállalt aktív szerepet. 1870–1871-ben a magyar delegáció elnöke, 1877-ben és 1878-ban a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium kezelésében levő alapok jogi természetét vizsgáló bizottság elnöki székét is betöltötte.

Miniszterelnökként 1874. március 21-től 1875. március 2-ig egy átmeneti jellegű kabinetet vezetett, mely egyben a Deák-pártnak a Balközép Párttal kötendő fúziója megvalósítását készítette elő. Ennek létrejötte (1875. március 1.) után kormányával azonnal lemondott. Ferenc József ekkor a Lipótrend nagykeresztjével jutalmazta.

1875-től egy ideig a szigetvári takarékpénztár igazgatója volt. Nem sokkal később a 67-es alapon álló ellenzékhez csatlakozott. 1884-ig – már kisebb aktivitással – még tagja a parlamentnek, de utána 15 évig visszavonult a politikai élettől. 1881-től haláláig a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézetének elnöki pozíciójában munkálkodott. 1884. június 7-től ugyancsak haláláig a Magyar Tudományos Akadémia igazgatósági tagja.

15 évi szünet után ismét visszatért az országgyűlésbe és ezzel a politikai életbe is. 1899. augusztus 7-én Ferenc József a főrendiház élethossziglani tag-

jává nevezte ki. Élete utolsó éveiben tagja volt a főrendiház pénzügyi bizottságának és igazolóbíróságának.

81 éves korában, 1903. március 8-án Budapesten halt meg, és Sárosfán temették el.

Jónás Károly

KITÜNTETÉSE

Császári Lipót-rend nagykeresztje (1875)

IRODALOM

Kovács Lajos: A békepárt a magyar forradalomban. Válaszul Irányi Dániel röpiratára. Bp., 1883.

Vasárnapi Újság, 1894. október 7. 40. sz. 653–654. (arcképpel)

Eötvös Károly: Magyar alakok. Bp., 1901. 187–194.

Új Idők, 1. köt. 1903. március 15. 273. (nekrológ)

Bittó Béla: A sárosfalvi és nádasdí Bittó- és a vele vérrokon bárri Báry-család. Bp., 1931.